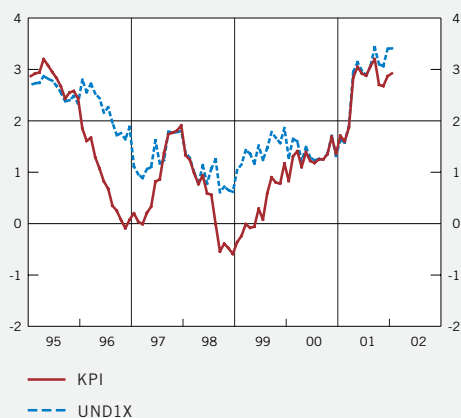

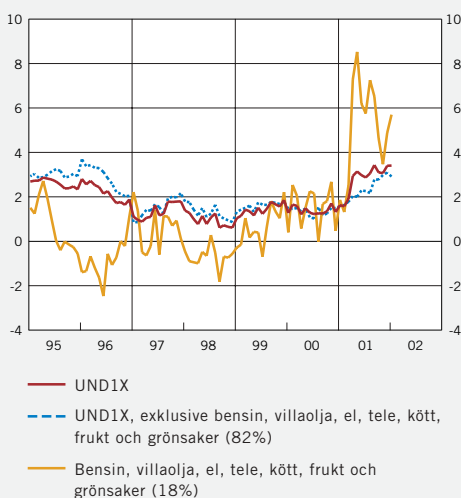
DEN SENASTE TIDENS INFLATIONSUTVECKLING

Diagram R1. Olika inflationsmått.
Årlig procentuell förändring

Källa: SCB.

Diagram R2. UND1X med och utan
prisökningar av mer tillfällig karaktär.
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Riksbanken.

Inflationen mätt med KPI och UND1X har stigit påtagligt under det senaste året och uppgick i januari till 2,9 respektive 3,4 procent (se diagram R1). Den inhemska underliggande inflationen var i januari 5,0 procent medan den importerade inflationen var låg, 0,1 procent. Jämfört med bedömningen i den senaste inflationsrapporten blev den inhemska inflationen högre än väntat medan den importerade blev lägre. Den högre inhemska inflationen förklaras bl. a. av högre livsmedelspriser och av en bredare uppgång av tjänstepriserna än väntat. Den importerade inflationen drogs främst ner av oväntat låga priser på mer bearbetade varor (se tabell R1).

I maj 2001 konstaterades att prisutvecklingen under våren 2001 i hög grad var koncentrerad till ett fåtal varugrupper där priserna stigit av lätt identifierbara skäl, som inte föreföll relaterade till det allmänna efterfrågeläget. Samtidigt framhölls dock redan då att också övriga priser ökade (se diagram R2). Det sistnämnda bedömdes sammanhänga med växelkursens utveckling, att vissa insatsvarupriser stigit samt hur det samlade resursutnyttjandet hade utvecklats. Denna ”analysram” är giltig också i dagsläget.

Exempel på utbudsstörningar som inträffade under 2001 är att tillgången på vatten i kraftmagasinen var låg under föregående vinter, att olika sjukdomar drabbade nötkreatur och att Sverige och Sydeuropa fick dåliga skördar. Det finns fortsatt goda skäl att tro att de prisimpulser som dessa utbudsstörningar givit upphov till främst är av tillfällig karaktär. Prisutvecklingen för dessa varor och tjänster har sammantaget i huvudsak följt den bana som prognosticerades i maj 2001. När prisnivåerna och prisutvecklingen på exempelvis el, kött, grönsaker och frukt normaliseras bör detta därför som väntat bidra till en märkbar nedgång i inflationen under våren. Att de höga priserna på t.ex. kött, grönsaker och frukt är orsakad av olika utbudschocker och inte av t.ex. den svaga svenska kronan stöds också av det faktum att prisutvecklingen på dessa varor i Europa liknar den i Sverige.

Tabell R1. Bidrag från olika varugrupper till UND1X-inflationen i januari 2002.

Procent och procentenheter

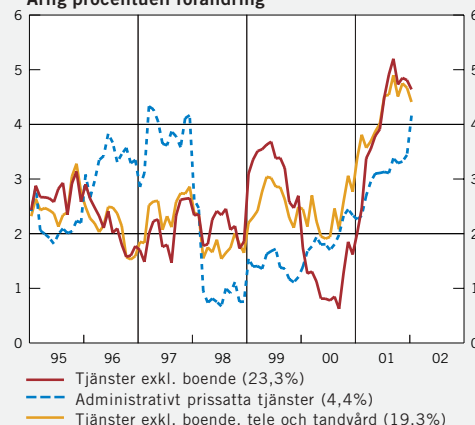
	Årsförändring	Bidrag
Tjänster exklusive tele	4,7	0,9
Därav administrativt prissatta tjänster	4,2	0,2
Svenska varor exklusive kött, frukt och grönsaker	3,5	0,5
Kött, frukt och grönsaker	14,5	0,7
Hyror	2,6	0,5
Övriga egnahemskostnader	7,2	0,2
El	14,4	0,3
Tele	4,4	0,1
UNDINHX, totalt	5,0	3,4
Importpriser, bearbetade varor	1,3	0,3
Oljeprodukter, kaffe, importerade frukter och grönsaker, etc	-4,4	-0,3
Importerad inflation exklusive skatt, totalt	0,1	0,0
UND1X, totalt	3,4	3,4

Källor: SCB och Riksbanken.

Utöver dessa utbudsrelaterade prisökningar har dock priserna på bred front stigit mer än beräknat. Uppgången omfattar främst *inhemska priser* och i synnerhet tjänstepriserna (se diagram R3 och R4). Snabbt stigande tjänstepriser är något som Sverige också delar med övriga Europa, även om uppgången hos oss är något mer markerad (se diagram R3, R5 och R21 s. 57).

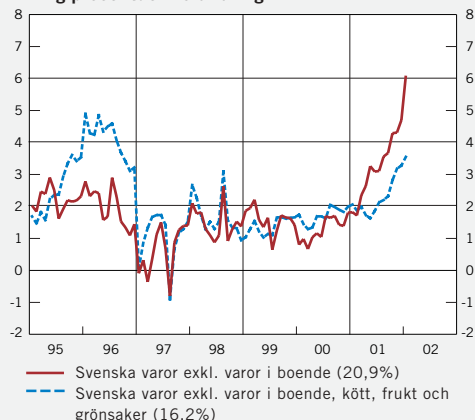
Det är inte helt lätt att avgöra vad som ligger bakom den starka inhemska prisutvecklingen. Flera olika faktorer har troligen parallellt påverkat utvecklingen. Den gynnsamma ekonomiska utvecklingen under de senaste åren har medfört att resursutnyttjandet stigit förhållandevis snabbt och sannolikt något mer än beräknat. Detta har bl.a. kommit till uttryck i stigande sysselsättning, främst inom tjänstesektorn, och i en snabbare löneökningstakt. Samtidigt har den senaste tidens mer dämpade efterfrågetillväxt på ett normalt sätt medfört att produktivitetens utvecklingen avtagit. Sammantaget innebär detta att lönekostnaderna per producerad enhet har stigit förhållandevis snabbt under 2001. Detta syns tydligt inom bl.a. hotell och restaurangsektorn, bank- och försäkringssektorn samt landtransportsektorn (se tabell R2). Även inom övriga Europa noteras en likartad utveckling med stigande enhetsarbetskraftskostnader till följd av en svagare produktivitetens utveckling. Lönekostnadsutvecklingen är dock där drygt 1 procentenhet lägre (se diagram R6). Utöver allt högre arbetskraftskostnader har stigande priser på vissa insatsvaror, t.ex. energi och livsmedel, också i senare led troligtvis bidragit till den högre kostnadsutvecklingen. Till en del har de högre kostnaderna motverkats av fallande vinstandelar. Utrymmet för detta har dock minskat i takt med att marginalerna blivit lägre och det förefaller nu som om en större del av kostnadsökningen vältrats över på konsumenterna.

Diagram R3. Tjänster exklusive boende. Årlig procentuell förändring

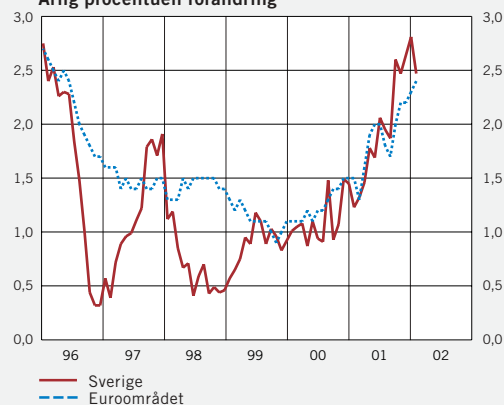
Anm. Siffror inom parentes anger andelar av UND1X. Serierna är rensade från effekter av förändrade indirekta skatter och subventioner. Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R4. Svenska varor exklusive varor i boende. Årlig procentuell förändring

Anm. Siffror inom parentes anger andelar av UND1X. Serierna är rensade från effekter av förändrade indirekta skatter och subventioner. Källor: SCB och Riksbanken.

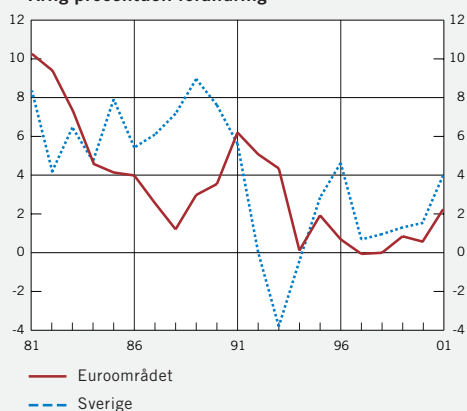
Diagram R5. HIKP exklusive livsmedel, energi, alkohol och tobak. Årlig procentuell förändring

Anm. Diagrammet ovan innehåller en jämförelse mellan HIKP exklusive livsmedel, energi, alkohol och tobak i euroområdet och i Sverige. I indexen som avser Sverige (som beräknats av Riksbanken) har dessutom telepriser och effekten av införandet av den s.k. maxtaxan exkluderats.

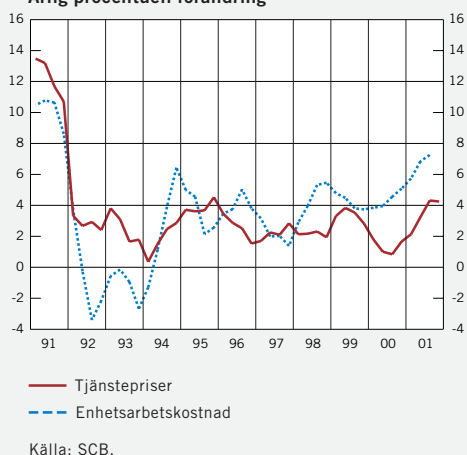
Källor: Eurostat, SCB och Riksbanken.

Diagram R6. Enhetsarbetskostnader i näringslivet i Sverige och euroområdet. Årlig procentuell förändring

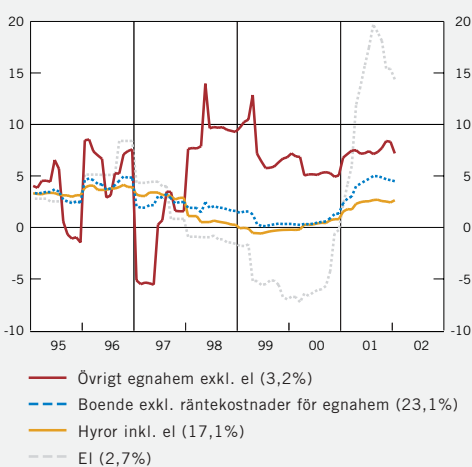
Källor: OECD och Riksbanken.

Diagram R7. Tjänstepriser och enhetsarbetskostnad inom tjänstesektorn. Årlig procentuell förändring

Källa: SCB.

Diagram R8. Boendekostnader exklusive hushållens räntekostnader för egna hem. Årlig procentuell förändring

Anm. Siffror inom parentes anger andelar av UNDI1X. Serierna ärrensade från effekter av förändrade indirekta skatter och subventioner.

Källor: SCB och Riksbanken.

Tabell R2. Timlönekostnad, arbetskraftsproduktivitet och enhetsarbetskostnad inom olika tjänstesektorer. Årlig procentuell förändring

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Hotell och restaurang							
Timlönekostnad	13,7	0,8	6,2	4,6	5,0	6,3	3,8
Produktivitet	-1,4	0,3	4,7	4,3	1,6	2,1	-2,1
ULC	15,1	0,5	1,5	0,2	3,4	4,3	5,9
Bank och försäkring							
Timlönekostnad	-5,7	3,0	8,7	6,4	6,7	10,9	11,8
Produktivitet	15,5	4,2	13,2	0,9	1,7	9,9	-1,7
ULC	-21,2	-1,1	-4,5	5,5	4,9	1,0	13,5
Landtransporter							
Timlönekostnad	-5,2	9,2	3,7	2,8	0,9	-8,6	9,6
Produktivitet	2,2	3,1	6,1	2,4	0,4	0,7	-4,9
ULC	-7,3	6,0	-2,4	0,4	0,5	-9,3	14,4

Anm. Timlönekostnaderna är uträknade med hjälp av lönesummestatistik och arbetade timmar från NR.

Källa: SCB.

En empirisk analys av prisutvecklingen inom olika delsektorer visar att uppgången i prisökningstakten 2001 inom olika delar av tjänstesektorn kan förklaras relativt väl av i första hand stigande arbetskraftskostnader inom samma område (se diagram R7). En ökning av enhetsarbetskostnaden med 1 procent verkar medföra en prisuppgång på 0,3-0,9 procent beroende på delsektor. Lönekostnadsökningar synes få ett gradvis genomslag på priserna under en förhållandevis lång tid.

En annan viktig del av hushållens konsumtion är utgifter för boende. Boendekostnaderna ökade allt snabbare under 2001, vilket bl.a. kan förklaras av stigande arbetskraftskostnader och elpriser (se diagram R8). Hyrorna steg med 1,8 procent under det senaste året efter att ha stigit med i genomsnitt 0,4 procent per år under 1998-2000. Till en del kan fjolårets uppgång ses som en anpassning till mer normala nivåer, bl.a. till följd av att fastighetsägarnas kapitalkostnader slutat att falla. Det sammanhänger i sin tur med att fastighetsägarnas utlägg för räntorna inte längre minskar.

Varupriserna påverkas i högre grad än tjänstepriserna av olika insatsvarukostnader och något mindre av lönekostnader, vilket är naturligt med tanke på att arbetskraftsinnehållet är lägre i varuproduktionen än i tjänsteproduktionen (se diagram R9). Ändrade lönekostnader tycks ha störst betydelse för livsmedelssektorn och något mindre för övriga svenskproducerade varor.

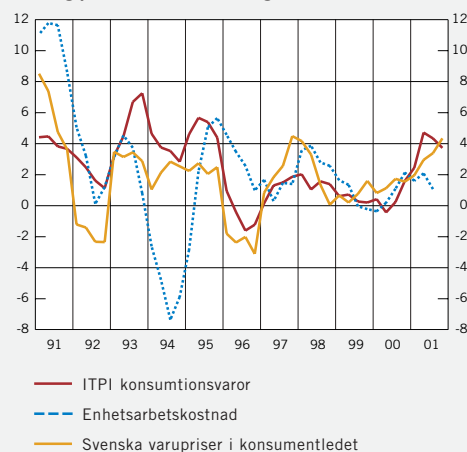
Det snabba genomslaget från löner till inhemska priser talar för att det kan finnas brister i konkurrensen, särskilt i näringsgrenar som byggande, detaljhandel samt försäkring.

Den *importerade inflationen*, exkl. de prisökningar som anses vara av mer tillfällig karaktär, har också ökat under det senaste året. Prisutvecklingen i konsumentledet påverkas av utländska priser, växelkursen och kostnader för inhemsk förädling. Den utländska prisutvecklingen har varit dämpad. Prisuppgången beror därför antagligen snarare på att det förhållandevis höga resursutnyttjandet i Sverige möjliggjort att ökade kostnader, till följd av den svaga växelkursen och stigande lönekostnader, kunnat övervältras på konsumenterna.

Underliggande inflation är inte ett entydigt definierat begrepp och kan mätas på flera olika sätt. Ett sätt är att rensa KPI-inflationen från olika delkomponenter, t.ex. sådana som endast bedöms ha tillfälliga effekter på prisutvecklingen. UNDI_X är exempel på ett mått som beräknas på detta sätt. Ett annat sätt är att minska betydelsen av de varu- och tjänstegrupp vars priser svänger kraftigt. Båda typer av mått visar att det skett en ökning av den underliggande inflationen under det senaste året (se diagram R10).

Diagram R9. Svenska varupriser, enhetsarbetskraftskostnad inom handeln och ITPI för konsumtionsvaror.

Årlig procentuell förändring

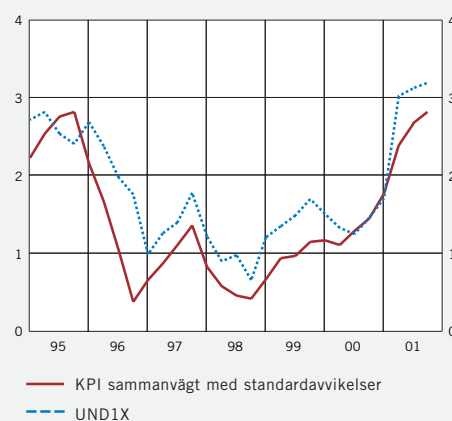

Anm. ITPI avser prisindex för inhemsk tillgång inom systemet för producentprisindex och är en sammanvägning av hemmamarknadspriser och importpriser.

Källa: SCB.

Diagram R10. Olika mått på underliggande inflation.

Årlig procentuell förändring

Anm. Det alternativa måttet, KPI sammanvägt med standardavvikelser, är beräknat utifrån KPI uppdelat på 70 grupper och standardavvikelser skattade under 24 månader. Serierna är baserade på kvartalsdata.

Källa: Riksbanken.